

Toelichting en verantwoording doorlopende leerlijn Kunst en cultuur vmbo

Concept

Voor het leergebied **Kunst en cultuur** is gekozen voor een aantal kernen, die de rode draad vormen tussen de inhouden voor kunst- en cultuurvakken van primair onderwijs tot en met de bovenbouw van het vmbo. Deze kernen zijn in de vorm van vaardigheden geformuleerd. De kernen zijn afgeleid van de kerndoelen en de eindtermen die binnen de verschillende onderwijssectoren gehanteerd worden.

De kernen worden vervolgens nader gespecificeerd in subkernen.

Omdat de kerndoelen vooral gericht zijn op vaardigheden, zijn er tevens inhouden voor Kunst en cultuur geformuleerd. Vanuit deze inhouden kunnen vakoverstijgende thematische begrippen geformuleerd worden, die leraren kunnen gebruiken om inhoud te geven aan het programma voor Kunst en cultuur. De kernen, subkernen en inhouden kunnen elkaar versterken. Wanneer men deze koppelt geeft dit houvast bij de ordening van het leerplan.

Kernen

Het leergebied Kunst en cultuur ontleent zijn inhoud in de eerste plaats aan de kunstzinnige disciplines: muziek, dans, drama en beeldende vormgeving, zoals handvaardigheid, tekenen, textiele werkvormen en audiovisuele vorming. Binnen het primair onderwijs speelt daarbij ook cultureel erfgoed een rol.

De kerndoelen en eindtermen duiden voornamelijk een aantal kernen die het leergebied Kunst en cultuur karakteriseren. De leerlingen ontwikkelen vaardigheden in het gebruik van verschillende media en technieken. Ze leren de mogelijkheden van de verschillende disciplines te gebruiken en er worden verschillende functies verkend. De kernen vullen elkaar aan en overlappen elkaar. Ze worden in de praktijk dan ook voornamelijk in samenhang, bijvoorbeeld in de vorm van een lessenserie, aangeboden.

De kernen van het leergebied Kunst en cultuur zijn:

Kijken en luisteren naar

Kennismaken met de kunstzinnige en culturele uitingen van anderen is hierbij van belang. Dat geldt voor het werk van medeleerlingen, maar ook voor dat van professionele kunstenaars. Tot het leergebied hoort daarom ook een (in het programma ingebedde) kennismaking met verschillende kunstuitingen, bijvoorbeeld door het bezoeken van tentoonstellingen en uitvoeringen. Deze kern vormt dikwijls *de oriënterende fase* in een [creatief proces](#). Het gaat het erom dat de leerling geprikkeld wordt om de opdracht en het thema te verkennen. Leerlingen leren waar te nemen (zien, horen, voelen, enz.), te associëren, fantaseren, beschouwen, en doen (nieuwe) ideeën op. Er wordt bijvoorbeeld een kunstwerk getoond, muziek geluisterd, een verhaal verteld of een voorstelling bekeken. De reflectie richt zich in deze fase op de ruimte om het thema of de opdracht van alle kanten te bekijken, te beluisteren en te beleven.

Onderzoeken, analyseren, interpreteren en verslag doen

Hierbij gaat het over het onderzoeken en analyseren van (vaktheoretische) inhouden en kunstzinnige en culturele activiteiten door de leerling zelf, van medeleerlingen of van professionele kunstenaars. Met behulp van deze kennis kunnen leerlingen vervolgens interpretaties geven en verslag doen van deze ervaringen.

Een leerling onderzoekt de verschillende mogelijkheden en oplossingen van een opdracht of de verwerking van het thema. Leerlingen worden gestimuleerd om eigen, verschillende mogelijkheden te bedenken en (alleen of samen met medeleerlingen) keuzes te maken. De reflectie richt zich op het, al dan niet schriftelijk, onder woorden brengen van de verschillende

keuzes in deze onderzoeksfase. Leerlingen kunnen desgewenst teruggrijpen naar elementen die ze tijdens het kijken en luisteren naar (de oriënterende fase) hebben opgedaan. Deze kern vormt dan ook dikwijls de *onderzoekende fase* in een [creatief proces](#).

Produceren en presenteren

Het gaat hier om het uitdrukken van eigen gevoelens en ervaringen, vorm geven aan verbeelding en leren communiceren door middel van beeld, geluid en (lichaams)taal. De leerlingen leren hun kunstzinnig werk op een toegankelijke wijze aan anderen te presenteren. Leerlingen maken hierbij gebruik van de vakspecifieke kennis en vaardigheden die zij nodig hebben voor het uitvoeren van de opdracht. Deze kern vormt de *uitvoerende fase* in een [creatief proces](#). Bij reflectie wordt steeds een relatie gelegd tussen de keuzes die leerlingen hebben gemaakt in de voorbereiding en de uitvoering. Er wordt feedback gegeven op de uitvoering, door de leerkracht, een gastdocent of door medeleerlingen.

Reflecteren en evalueren

Het gaat hier om het evalueren van het product en het (werk)proces waarbij de reflectie op keuzes en ervaringen en het communiceren daarover van belang zijn. Er worden daarbij leerpunten geformuleerd die de opstart kunnen vormen voor een volgende opdracht. Onderdeel daarbij is de oriëntatie op studie en beroep, bekeken vanuit de verschillende (kunst)vakgebieden. Daarnaast wordt de inhoud van deze vaardigheid gevormd door een beschouwing op Kunst en cultuur, met daarbij aandacht voor vorm, inhoud, functie en historische achtergronden, gecombineerd met ervaringen, interpretaties en waarderingen. Binnen een [creatief proces](#) vormt deze kern de *fase van evalueren*.

Inhouden

Behalve de kernen, die richting geven aan het leergebied Kunst en cultuur, kunnen vakinhoudelijke thema's afgeleid worden van de inhouden. Inhouden beslaan het complete brede veld van thema's die binnen Kunst en cultuur aan de orde komen. Ze zijn in overleg met vakexperts geformuleerd en hebben een directe relatie met betekenisvol leren en authentieke kunsteducatie. Het zijn overkoepelende begrippen en hebben als doel om de lesstof, in samenhang met de vaardigheden uit de kernen en subkernen, in een doorlopende leerlijn te ordenen.

De inhouden van het leergebied Kunst en cultuur zijn:

1. Identiteit en diversiteit

Identiteit gaat over de eigen persoonlijkheid, het eigen karakter. Wat vindt de leerling belangrijk in het leven, wat zijn idealen en talenten? Hoe is zijn innerlijk en uiterlijk? Kunst- en cultuurvakken bieden de ruimte om de eigen identiteit te ontdekken en te ontwikkelen, doordat leerlingen zichzelf vergelijken met anderen, kennismaken met kunstuitingen van anderen en doordat zij zichzelf in beeld, muziek, taal en/of beweging leren uitdrukken.

2. Kunst en maatschappij

Kunst gaat veelvuldig dwarsverbanden aan met maatschappelijke thema's. De manier waarop wij met elkaar omgaan en wat wij vanzelfsprekend vinden, vormt onze cultuur. Cultuur is dat wat breed geaccepteerd wordt in onze maatschappij. Het gaat hierbij om actuele gebeurtenissen en bewegingen in de maatschappij. In de huidige maatschappij is de rol van beeldcultuur bijvoorbeeld niet meer weg te denken. Kunst speelt daarin een grote rol en laat daar soms ook juist de andere kant van zien. Kunst legt de vinger op de zere plek. Kunst kan nieuw licht werpen op iets, kunst stelt vragen en werpt dilemma's op. Denk daarbij aan kunstwerken die specifiek inspelen op thema's als duurzaamheid en aan social art. Daarbij biedt de kunstenaar het publiek soms een platform binnen zijn kunst en participeert het publiek binnen het kunstwerk.

3. Kunst en wetenschap

In de huidige tijd zijn crossovers tussen kunst en (technologische) wetenschap niet meer weg te denken. De grens tussen kunst en wetenschap vervaagt en zowel de wetenschapper, als de kunstenaar zijn bezig met vergelijkbare onderzoeksprocessen. Wetenschappelijke vondsten worden verwerkt in kunstwerken en kunst illustreert de wetenschap en maakt onzichtbare dingen zichtbaar. Hiermee kan kunst de wetenschap toegankelijker en begrijpelijker maken. Binnen de creatieve industrie wordt veelvuldig gebruik gemaakt van nieuwe technologische ontwikkelingen. Door wederzijdse uitwisseling van dit soort kennis worden er nieuwe producten ontwikkeld. Zo wordt in de kunstwereld bijvoorbeeld onderzoek gedaan naar intelligente materialen en worden er nieuwe manieren gevonden om kunst te maken.

4. Tijd en schoonheid

Schoonheid was vroeger een belangrijke norm om te bepalen of iets wel of geen kunst was. Een perfecte weergave van de waarneming, de werkelijkheid, was het toppunt van kunst. De kunstenaar gaf zo zicht op wat mooi of lelijk was. In het verlengde daarvan lagen goed of slecht. Wat ware schoonheid is heeft niet alleen met persoonlijke smaak te maken, maar ook de tijd en de culturele achtergrond is bepalend voor wat tot schoonheid wordt gerekend. Zo hebben koningshuizen en kerken lange tijd bepaald wat schoonheid was. In de tegenwoordige tijd hebben veel kunstenaars het verbeelden van schoonheid niet als doel van hun kunst. Kunst hoeft niet langer enkel mooi te zijn.

Gebruikte bronnen

De doorlopende leerlijnen zijn tot stand gekomen door de informatie uit de officiële programma's, zoals vastgelegd in de kerndoelen primair onderwijs en onderbouw voortgezet onderwijs en in de officiële examenprogramma's van de bovenbouw.

